

Florica BRAȘOVEANU

DREPTUL EUROPEAN AL MEDIULUI

Florica BRAȘOVEANU

DREPTUL EUROPEAN AL MEDIULUI

Copyright © 2013, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BRAȘOVEANU, FLORICA

Dreptul european al mediului / Florica

Brașoveanu. – București : Pro Universitaria, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-859-5

349.6(4+498)

CUVÂNT ÎNAINTE

Grija pentru mediu este una din marile provocări actuale ale Europei, dată fiind amploarea prejudiciilor aduse mediului de către poluare. Deșeurile produse de statele membre se ridică la două milioane de tone pe an, cifra crescând anual cu 10%, acestea afectând calitatea vieții locuitorilor, în special din zonele urbane. Uniunea Europeană a fost adesea criticată că a pus dezvoltarea economică și comerțul înaintea problemelor de mediu, ceea ce a condus la o schimbare de optică. La ora actuală, modelul european de dezvoltare, care nu se bazează pe deteriorarea mediului și sărăcirea resurselor naturale, este recunoscut ca unul avansat.

Această carte s-a dorit a fi un curs destinat pregătirii studenților și masteranzilor de la Facultatea de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității Ovidius din Constanța. Dar prin conținutul ei, prin bogăția de date și informații, riguros și științific prezentate, depășește un simplu curs universitar, devenind o monografie.

Evoluția dreptului internațional al mediului este marcată de Conferințele mondiale pentru mediu - Stockholm 1972, Rio de Janeiro 1992, Johannesburg 2002 și Copenhaga 2009. În urma acestor conferințe au fost elaborat documente de o importanță capitală pentru revoluționarea modului de a gândi, relațiile omului cu natura, din perspectiva dezvoltării durabile și a solidarității între generații.

Summit-ul mondial al Organizației Națiunilor Unite (2005), care a marcat cea de a 60-a aniversare a Organizației, a înscris problemele mediului și dezvoltării durabile printre obiectivele sale, reafirmate în Documentul final al acestei prestigioase reuniuni.

Toate aceste documente au activat Comunitatea Internațională, în ansamblul său, și statele în opera de creare a unui drept al mediului, cu valențe globale, apt să genereze un nou modus vivendi al omului cu natura și pentru ca lumea să devină o lume a păcii, prospera, justă, locuibilă, fertilă și curată.

În contextul acestui sistem de valori, dreptul european al mediului este nu numai o știință juridică, ci și una social-politică și etică, cu valențe culturale și de civilizație modernă, pusă în slujba armoniei universale pe Planeta Albastră.

Conținutul lucrării, redat sistemic și sistematic, pe baza unei bogate și îndelungate experiențe a autoarei, exprimă legături organice, bine motivate specifice diferitelor etape istorice de dezvoltare a societății umane și elementele de realizare ale acestora.

Perseverența autoarei în studiul dreptului european al mediului este de apreciat în sensul că demonstrează cu argumente juridice prezența unui domeniu de activitate, reglementat pe larg într-o lucrare distinctă.

O recomand, cu deosebită căldură, tuturor cărora cartea le-a fost refugiu în vremuri de opreliște și rampă de lansare într-o societate democratică, într-o lume în continuă schimbare, transformare și adaptare din mers la nou, la binefacerile unei civilizații durabile.

Prof. univ. dr. Dumitru MAZILU,
Membru al Academiei Diplomatice Intenționale

I. INTRODUCERE

Protecția mediului constituie un element esențial al dezvoltării durabile economice și o condiție a stabilității politice și sociale pentru termen lung. Totuși, pentru multe țări în curs de dezvoltare, această temă este un lux pornind de la obiectivele economice propuse, deoarece nu dispun de sumele necesare efectuării unor investiții importante pentru repararea pagubelor aduse mediului.

Grija pentru mediu este una din marile provocări actuale ale Europei, dată fiind amploarea prejudiciilor aduse mediului de către poluare. Deșeurile produse de statele membre se ridică la două milioane de tone pe an, cifra crescând anual cu 10%, acestea afectând calitatea vieții locuitorilor, în special din zonele urbane. Uniunea Europeană a fost adesea criticată că a pus dezvoltarea economică și comerțul înaintea problemelor de mediu, ceea ce a condus la o schimbare de optică. La ora actuală, modelul european de dezvoltare, care nu se bazează pe deteriorarea mediului și sărăcirea resurselor naturale, este recunoscut ca unul avansat.

În prezent conceptul de dezvoltare durabilă¹ se află pe agenda Uniunii Europene, înțelegând importanța și rolul acesteia.

În legislația de mediu normele juridice trebuie să contribuie la realizarea unui scop concret, constând în

¹ - o dezvoltare ce corespunde necesităților prezentului fără însă a compromite necesitățile generațiilor următoare.

prevenirea poluării de orice fel, menținerea și îmbunătățirea condițiilor de viață pe Terra. În cadrul măsurilor (inclusiv juridice) care vizează protecția naturii un accent deosebit trebuie pus pe măsurile preventive și de reconstrucție ecologică, fiindcă mediul, de cele mai multe ori, fiind distrus nu mai poate fi readus în stare normală.

Omul a acționat o foarte mare perioadă de timp fără a realiza ca resursele pământului sunt limitate perturbând astfel echilibrul ecologic stabilit în mod natural. Aproape fără să-și dea seama, oamenii au pus în mișcare vaste experimente ecologice care implică întregul Pământ, fără a crea însă mijloace de a urmări rezultatele în mod sistematic². El a sesizat destul de târziu că este creația și creatorul mediului său care îi asigură existența biologică și, totodată, cea intelectuală³. Exploatarea irațională, în primul rând, a resurselor regenerabile (păduri, floră, faună, etc.), apoi a celor neregenerabile (bogății minerale ale subsolului) a accentuat efectul nociv al acțiunilor omului asupra naturii. După cum apreciază Barry Commener „*Degradarea mediului înconjurător se datorează unui neajuns al activității umane. Pământul este poluat, nu pentru că omul ar fi un animal deosebit de murdar și nici pentru că specia umană ar fi prea numeroasă. Vina o are societatea umană – modul în care societatea înțelege să obțină, să repartizeze și să folosească bogățiile pe care munca umană le atrage din resursele planetei*”⁴.

² L. Brown, Inst. Worldwatch (S.U.A.), *Probleme globale ale omenirii*, Ed. Tehnică, București, 1988, p. 53.

³ I. Mihuț, *Autoconducere și creativitate*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p. 259; V. Ivanovici, *Probleme ale protecției mediului înconjurător pe plan național și internațional*, Revista Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător, nr. 2/1976, p. 85.

⁴ B. Commoner, *Cercul care se închide*, Ed. Politică, București, 1980, p. 123, p. 176.

Poluarea⁵ este una din formele cele mai insidioase de atentat în masă asupra sănătății colectivităților umane. Pe măsură ce societatea omenească se dezvoltă, ea devine tot mai distructivă în procesul productiv și în consumul personal, casnic, deși ar fi fost de așteptat ca, dispunând de atâtea mijloace tehnice și de *know-how*, situația să fie tocmai inversă⁶. Așa cum s-a arătat, pe drumul sinuos parcurs de la armonie (omul aliat al naturii) la violență (omul împotriva naturii) fenomenul dezvoltării existente a generat noi cauze de poluare constând în căderile și reziduurile radioactive, datorate experiențelor nucleare, centralelor atomice, deșeurilor radioactive; pesticidele și insecticidele, răspândite în exces pe suprafețele agricole fără a ține seama de cerințele privind degradabilitatea și remanența acestora; suspensiile și substanțele chimice ale unor emisii și gaze și fum, specifice centrelor industriale care nu au fost reținute sau neutralizate și nu în ultimul rând, deșeurile menajere specifice tuturor centrelor urbane, care nu au fost evacuate și tratate în mod corespunzător. Se mai poate menționa fenomenul subdezvoltării, ca circumstanță agravantă pentru anumite zone ale lumii, poluarea fiind considerată ca „fiică a mizeriei și penuriei”; cele determinate de războaie locale și industriile de război care, provoacă mari perturbări nu numai sistemelor naturale ci și celor artificiale și care prin potențialitatea extinderii lor, a transformării într-o conflagrație mondială pot să pună sub semnul întrebării însăși supraviețuirea speciei umane. Tuturor formelor de poluare ale mediului s-au adăugat

⁵ Cuvântul poluare vine din latinescul *polluero*, -ere, și înseamnă a murdări, a pîngări, a profana.

⁶ În țările în curs de dezvoltare poluarea omoară zilnic peste 25.000 de persoane. I. Avram, D. Șerbănescu, *Mediul înconjurător al Terrei, încotro?* Revista Română de Studii Internaționale, ianuarie-februarie 1989, nr. 1, p. 32.

poluarea electro-magnetică, poluarea estetică și poluarea genetică. Se consideră că cel puțin trei îndeletniciri umane generează poluarea în lumea contemporană: industria, cu mediul de viață urban pe care îl promovează, agricultura intensivă și industrializată și transporturile⁷.

Debutul procesului de integrare europeană a avut loc într-o perioadă în care *mediul* nu constituia o preocupare la nivel de politici publice, iar prioritățile Comunităților erau centrate pe obiective economice legate de reconstrucția Europei după cel de-al doilea război mondial, creștere economică, stabilitate și dezvoltare, ocuparea forței de muncă.

Apărută pe agenda de lucru europeană la începutul anilor 1970, preocuparea pentru mediu dobândește un caracter distinct odată cu semnalarea, de către *Clubul de la Roma*, a diminuării resurselor naturale și a deteriorării rapide a calității apei, aerului și solului.

În 1972 s-a pus problema creării politicii comunitare de mediu, și de aici la dezvoltarea acesteia ca una dintre cele mai importante politici comunitare. De la o abordare sectorială, europenii au trecut la elaborarea de strategii de dezvoltare durabilă, integrând mediul în toate componentele politicilor comunitare. Politica de mediu a Uniunii Europene, așa cum a fost stabilită prin Tratatul CE, are ca *scop asigurarea sustenabilității activității de protecție a mediului, prin includerea acesteia în politicile sectoriale ale Uniunii Europene, prin elaborarea de măsuri de prevenire, prin respectarea principiului “cel care poluează plătește”, prin combaterea la sursă a poluării și prin asumarea în comun a*

⁷ I.G. Sion, *Ecologie și drept internațional*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1990, p. 25-26; V. Soran, M. Borcea, *Omul și biosfera*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p. 185-186; S. Negruț *Un singur pământ*, Ed. Albatros, București, 1978, p. 29-42, L. Ghinea, *Apărarea naturii*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 5.

responsabilității. Politica europeană în domeniul protecției mediului este o politică orizontală. Acquis-ul comunitar cuprinde aproximativ 400 de instrumente legislative care acoperă un număr mare de sectoare, precum poluarea apei și a aerului, gestionarea reziduurilor și produselor chimice, biotehnologia, protecția împotriva radiațiilor și conservarea naturii și care a promovat cercetarea și inovarea tehnologică pentru a găsi tehnologii nepoluante, a dezvoltat eco-piețe, a încercat să acționeze la nivelul comportamentelor de consum și de producție⁸, s-a implicat activ în acțiunea la nivel global în direcția reorientării politicilor economice către o dezvoltare durabilă în toate țările lumii⁹.

Importanța politicii europene de mediu nu este datorată anvergurii fondurilor alocate¹⁰ ci faptului că politica de mediu a devenit **politică orizontală a Uniunii Europene**, aspectele de protecție a mediului fiind considerente obligatorii ale celorlalte politici europene. Prin adoptarea strategiei dezvoltării durabile ca element principal al câmpului său de acțiune – adică prin preocuparea pentru natură ca moștenire și resursă a generațiilor viitoare, politica de mediu este permanent conectată la tendințele globale de protecție a mediului, așa cum apar ele în urma evenimentelor internaționale precum conferințele de la Rio (1992) și Johannesburg (2002), a protocolului de la Kyoto, etc. În plus, această conectare și implicare în progresele internaționale de mediu transformă Uniunea Europeană în promotor global al dezvoltării durabile. Prin însuși caracterul ei, **dezvoltarea durabilă** reprezintă

⁸ apreciate astăzi ca factor cheie determinant al degradării sistematice a mediului și a eco-sistemelor.

⁹ Gabriela Carmen Pascariu, *Mediul european al afacerilor*, Editor Maria Bârsan, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2006, pp. 275-310.

¹⁰ Acestea nu depășesc fondurile de care dispune politica regională sau politica agricolă.